

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 1. Vtrum possit homo Deo satisfacere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Doctores loquuntur; id est, tolli aeternitatem, & remanere debitum poenarum per aliquod determinatum tempus sustinendarum. Fieri enim nequit, ut iustificatus sit debitor poenae aeternae, cum habeat ius ad aeternam beatitudinem, quod non minus est efficax, quam debitum poenarum; imò est efficacius: nam contra iustitiam esset, si ei non satisfaceret; nõ autem esset contra iustitiam, si poena non solueretur. Quòd verò non tollatur totum debitum poenae per iustificationem, patet ex dictis supra quaest. 86. art. 4.

4
Quantum id sit, soli Deo notum.

Quantum verò praecise ex ipsa iustificatione remaneat poenarum, soli Deo notum est, cuius arbitrio haec res determinatur. Certum tamen est, esse aliquid determinatum. Quod tamen varium est, pro varietate, grauitate, & multitudine peccatorum: de quo tamen aliquid detrahitur per contritionem, qua peccator se disponit ad iustificationem. Si enim haec coëritio est meritoria gloria, ut plerique Doctores tradunt, cur non etiam remissionis poenae temporalis? quin imò potest haec esse tam vehemens, ut omnè debitum poenae exhauriat.

Pari modo virtute huius Sacramenti aliquid detrahitur: Nam hoc Sacramentum non solum ad remissionem culpae & poenae aeternae est institutum, sed etiam poenae temporalis; quia institutum est ad perfectè delendum peccatum.

Verum quia ordinariè neque coëritio est adeò perfecta, ut totum debitum poenae temporalis, quod praecise ratione iustificationis superest, tollat; neque etiam ipsa absolutio totum quod reliquum est, auferat; ideò Dominus huius Sacramenti partem tertiam voluit esse *Satisfactionem*, quae partem vi sua, partim virtute Clauui dealeat, quod reliquum est poenae temporalis.

3
Cur Christi sit voluerit satisfactionem esse partem Sacramenti?

Ex his patet quid sit *Satisfactio*: quod D. Thomas explicat hac qu. 12. Nam *Satisfactio* hoc loco generatim est *Compensatio iniuriae per peccatum Deo illata*; estq; duplex, scilicet pro culpa, & pro poena; *Satisfactio pro culpa*, est coëpensatio pro iniuria Deo illata, quatenus illa constituit hominem formaliter peccatorem. *Satisfactio pro poena*, est compensatio pro iniuria, quatenus inducit reatum poenae, seu obligationem poenae sustinendae.

6
Quid satisfactio, & quae sit?

Q V A E S T I O XIII.

De Satisfactionis possibilitate.

ARTICVLVS I.

Virum possit homo Deo satisfacere?

7
Homo Deo est debitor duobus titulis, beneficij & iniuriae.

NOtaandum est: Hominem dupliciter esse Deo debitorem. Primò: Ratione beneficiorum; & sic pro modulo suo ei satisfacit per virtutè Religionis; ut sacrificio, laude, gratiarum actione &c. Sed de hac satisfactione nõ est hic quaestio. Secundo: Ratione iniuriae illatae per peccatum. In peccato autem sunt tria, pro quibus potest intelligi fieri satisfactio, scilicet culpa, poena aeterna, & poena temporalis, quae remissa culpa & poena aeterna superest luenda. Nunc est

DVBIVM I.

Virum homo possit condignè satisfacere pro culpa mortifera, & poena aeterna?

8
Quidam existimant.

Quidam Catholici existimant, posse idque duplici fundamento: Alterum est, Quia coëritio naturam suam delet peccatum, sicut lux tenebras; ac proinde satisfacit pro illo: in tali enim modo delendi peccata implicite continentur efficacissima satisfactio. Alterum est, Quia coëritio aequiualeat iniuriae Deo illatae, eamque ex aequo compensat: quia nõ minus efficaciter honorem Dei instaurat, quam eum laeserit: sicut enim laesit solo affectu, ita etiam affectu eundem refarcit.

9
Verius est coëritio non deleri formaliter culpam mortalem.

Respondeo & Dico Primò: Coëritio non delet culpam mortalem, tamquam forma contraria. Est communis sententia Doctorum.

Probatum Primò: Ex Concilio Tridentino, sess. 6. c. 6. vbi dicit, *Contritionem esse dispositionem ad iustificationem*: ergo non est causa formalis iustificationis, ac proinde non delet formaliter peccatum ut forma contraria. Capite 7. dicit remissionem peccatorum consequi seriem dispositionum capite 6. descriptam, in qua serie includitur coëritio: atqui, si formaliter fieret remissio culpae per coëritio-

Tridentinum.

ne, non sequeretur, sed intimè in eam includeretur. Eodem capite 7. docet nos formaliter iustos esse per donum quoddam permanens, quod nobis infunditur secundum mensuram nostrae dispositionis: atqui coëritio neque est donum permanens, neque proprie infunditur, neque datur secundum nostram dispositionem, sed ipsamet est dispositio à nobis elicit. Et capite 9. dicit necessarium esse credere, neque remitti, neque remissa vnquam fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum: atqui iuxta illam sententiam non remitteretur gratis, neque ex misericordia, sed ex iustitia; imò ex naturali necessitate, sicut infusa luce delentur tenebrae. Nec sufficit, si dicas peccata gratis remitti, quatenus gratis datur auxilium praeueniens, quo auxilio peccator elicit coëritioem: quia sic etiam dicere possemus vitam aeternam numquam dari, nisi gratis & ex misericordia, non autem ex meritis: nam auxilium praeueniens ad merendum datur gratis.

Abstergetur primum.

Probatum Secundo: Ex illa sententia sequitur, remissionem peccatorum non esse nouum beneficium poenitentibus distinctum ab actu coëritioem: nam intrinsecè includitur in coëritioem, veluti intrinsecus effectus eius formalis, sicuti depulsio tenebrarum intrinsecè includitur in lumine, nec est quid distinctum; & sicut exclusio caecitatis includitur in visu: atqui hoc est contra Scripturas, quibus promittitur remissio peccatorum poenitentibus, tanquam nouum & summum beneficium: Ezechielis 18. v. 21. *Si impius egerit poenitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Prouerb. 28. v. 13. *Qui confessus fuerit scelera sua, & reliquerit ea, misericordiam consequetur:* & alibi. Et est contra Concilium Tridentinum, sess. 14. c. 4. *Fuit, inquit, quouis tempore ad impetrandam peccatorum veniam hic coëritioem motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsa ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia diuinae misericordiae, & voto praestandi reliqua conueniens sit.* vbi Concilium duplicem distinctionem inueniat.

Y y ij

Probatum

Absurdum secundum.

Probatur Tertiò : Si contritio formaliter dele-
ret peccatum, homo esset causa efficiens & prin-
cipalis suæ iustificationis, & remissionis peccato-
rum : nam instructus gratiâ præueniente elicit in
seipso actum contritionis efficaciter, tanquã cau-
sa physica & principalis in suo ordine: atqui illud
est absurdum; nam sic multò perfectiùs seipsum
iustificaret, & peccata deleteret, quàm si iustifica-
tionem & remissionem peccatorum ex condigno
mereretur.

10
Côtritione etiam non exhibetur æquiualens satisfactio pro culpa mortali.

Dico Secundò : Contritio etiam non delet
culpam mortalem tanquam æquiualens satisfactio
pro illa exhibita.

Probatur Primò : Quia satisfactio condigna,
sicut & meritù, postulat vt satisfaciens sit in gra-
tiâ (sit enim satisfactio per modum meriti.) Atqui
côtritio, si cõsideretur, vt est prior remissione pec-
catorum, non procedit à subiecto grato; nam in
illo signo adhuc intelligitur inesse peccatù; vnde
non potest esse æquiualens satisfactio. Si autem
cõsideretur, vt est posterior remissione peccatorù,
iam non potest esse satisfactio pro culpa, aut pœna
æterna; quia iam intelligitur facta esse gratis rem-
issio: sicut neque potest esse meritoria gratiæ
iustificationis; quia iam intelligitur homo iusti-
ficatus.

*Non ita in-
staurat Dei
honorem
contritio,
vt peccatù
lædit.*

Probatur Secundò : Quia peccatum in suo ge-
nere est longè maius malù, quàm contritio in suo
genere sit bonum; est enim iniuria Dei, eiusque
veluti læsio; vnde in genere malorum, est summù.
Neque verum est contritionem sic instaurare Dei
honorem, sicut peccatum læsit: quia longè plurius
æstimatur vna iniuria vilis personæ in Principem,
quàm mille eiusdem honores. Et quamuis contri-
tio nõ videatur habere minorem vim ad conuer-
tendum animum in Deum, quàm peccatum ha-
beat ad vertendum, si ipsos reales actus spectemus,
tamè auersio longè maior censetur iniuria, quàm
cõuersio censetur esse honor aut satisfactio. Cuius
ratio est, quia iniuria æstimatur ex dignitate
personæ læse, quæ hîc est infinita: honor autem &
satisfactio spectatur ex dignitate personæ satisfa-
cientis, quæ pusilla est, atque ad eò nulla, quatenus
extra gratiam.

11
*Contritio non ponit condignam satisfactio-
nem pro pœna æterna.*

Dico Tertiò : Sicut homo non potest condi-
gnam satisfactionem exhibere pro culpâ letali, ita
nec pro reatu pœnæ æternæ. Sequitur ex dictis:
nam reatus pœnæ æternæ ita cohæret culpæ, vt
nõ possit ab ea separari; vnde hoc ipso, quo culpa
remittitur, etiam pœna æterna remittitur. Cõfir-
matur ex Conc. Trident. sess. 6. c. 14. vbi dicit, sa-
tisfactionem fieri non pro pœna æterna, quæ vel
Sacramento, vel Sacramenti voto, vnà cum culpâ
remittitur, sed pro pœna temporali &c.

Obiectio.

Dices: Priùs naturâ homo est in gratia, habet-
que remissionem culpæ, quàm habeat remissionem
pœnæ æternæ: ergo in illo signo naturæ ipsius
contritio erit meritoria, vel satisfactoria pro pœna
æterna. Confirmatur à simili: quia idcirco est
meritoria vitæ æternæ.

Solutio.

Respondeo Negando Antecedès: Quia gratia,
& remissio culpæ secù ferunt & includunt remis-
sionem pœnæ æternæ. Remissio enim culpæ &
pœnæ æternæ sunt effectus formales gratiæ. Vnde
contritio illa, quæ consideratur, vt existens iam
in subiecto grato, non potest operari ad remissio-
nem pœnæ æternæ. Fieri enim nequit, vt quis pro
aliquo instanti intelligatur Filius Dei, Deoque

charus, qui adhuc concipitur esse in debito pœnæ
æternæ: Vnde remissio culpæ non est verè prior
naturâ, quàm remissio pœnæ æternæ; sed simul
sunt. Ad Confirmationem Respondeo, Est dis-
par ratio: nam vitæ æternæ non est effectus forma-
lis gratiæ iustificantis, sicut remissio culpæ & pœ-
næ æternæ: neque ipsa gratia per se includit & ad-
fert vitæ æternæ meritum, sicut adfert & includit
remissionem: vt patet in paruulis, qui sine motu
liberi arbitrij iustificatur. Plura dicta sunt in 1. 2.
quaest. 134. art. 5. dub. 2.

DVBIVM II.

*Virum saltem ex congruo possimus satisfacere
pro culpâ letali?*

Respondeo: Possè. Est communior sententia
Doctorum. Vide D. Thomam supra qu. 85. art. 3. Ratio est: Quia ex congruo satisfacit, qui
facit quantum potest, quantumque creditor exigit,
idque eo modo, vt deceat creditorem eo esse con-
tentum. Confirmatur: quia possumus ex congruo
mereri huius remissionem: ergo etiam ex con-
gruo possumus satisfacere.

12
*Affirmatur.
Quid sit de
congruo
satisfacere.*

Auerte tamen, hanc satisfactionem ex con-
gruo, esse valde imperfectam: quia solum nititur
misericordiâ & benignâ Dei acceptatione. Vnde
absolutè loquendo, culpa & pœna æterna remit-
tuntur gratis ex condigna satisfactione Christi:
nostra autem satisfactio solum habet rationem
dispositionis, & præparationis ad remissionem.

DVBIVM III.

*Virum pro culpa veniali possimus con-
dignè satisfacere?*

Respondeo: Possè, si sumus in gratia. Est serè
communis Doctorum. Probatur Primò: Quia pro tota pœna ei correspondente possumus
satisfacere: ergo etiam pro culpa. Patet conse-
quentia: nam pœna suo modo commenturatur
culpæ. Confirmatur: quia idcirco dicitur culpa
venialis, quòd nostris operibus ex condigno eius
veniam possumus consequi.

13
Affirmatur.

Probatur Secundò: Possumus mereri vitam
æternam: ergo etiam remissionem culpæ venialis,
si alioquin opus sit accommodatum, vt supra di-
ctum est de contritione. Patet consequentia; tum,
quia remissio culpæ venialis est quid minus, quàm
vitæ æternæ; tum, quia is, qui meretur finem, po-
test etiam mereri amotionem impedimentorum
finis consequendi.

*Vnde culpa
dicatur
Venialis.*

Probatur Tertiò: Culpa venialis est parua in-
iuria, vix habens rationem iniuriæ, quæ non vio-
lat amicitiam: ergo ex amicitia condignè potest
ea reparari. Patet exemplis humanis.

Dices: Culpa venialis est quoddam Dei ma-
lum, quod peius est, quàm omne malù creaturæ:
ergo non potest ex condigno compensari.

14
*Contritio
est maius
bonù Dei,
quàm culpa
venialis sit
eius iniu-
ria.*

Respondeo, Negando Consequentiam: Quia
contritio est maius bonum Dei seu maior honor,
quàm culpa venialis sit illius iniuria. Vnde etiã si
minimum Dei malum, quatenus illius malum est,
sit peius, quàm omne malum creaturæ, quatenus
creaturam malè afficit; tamen bonum creaturæ,
quatenus est bonum Dei, siue quatenus cedit in
honorem Dei, potest esse maioris æstimationis
apud

apud Deum; quàm aliquod paruum malum. Cuius signum est, quòd culpa venialis non extinguat bona opera, quæ apud Deum reposita habemus, neque violet amicitiam.

DVBIVM IV.

Virum possimus condignè satisfacere pro reatu pœnæ temporalis ex peccato remanente?

Heretici huius temporis omnino negant. Ratio illorum est; Tum quia Deus gratis ignoscit culpam & omnem pœnâ ob Christi meritù: tum quia omnia opera nostra sunt labe peccati inquinata. Ita Lutherus in assertione articuli 5. apud Rossensem, & Caluinus lib. 3. Instit. cap. 4.

Respondet: Fide tenendù est, iustificatos posse satisfacere pro debito pœnæ temporalis; quod remisâ culpâ remanet. Est definitum à Concilio Trident. sess. 14. can. 13. & cap. 8. & sess. 6. c. 14.

Probatum Primò: Ex Scripturis. Danielis 4. v. 24. *Peccata tua eleemosynis redime*: quibus verbis significatur eleemosynis deleri peccatum quoad culpam & pœnâ, quamvis diverso modo. Proverb. 16. v. 6. *Misericordiâ & veritate redimitur iniquitas*: quod maximè verum est quoad pœnâ temporalem. Lucæ 3. v. 8. *Facite fructus dignos penitentia*, id est, facite opera penitentia; digna & idonea peccatis vestris redimendis, vt colligitur ex Chrysofomo homil. 10. in Matthæum, & Gregorio homil. 20. in Lucam. Apostolus 2. ad Corinthios 7. v. 10. dicit, *Tristitiam, quæ secundum Deum est, operari penitentiam in salutem stabilem*: & inter cætera etiam operari vindictam: atqui vindicta siue sponte assumpta, siue ab alio imposita, est quædam satisfactio: ergo &c. Item 1. ad Corinthios 11. v. 31. *Si nos ipsos adiuuauerimus (id est, condemnauerimus & puniremur) non vtiq; iudicauerimur (id est, non puniremur) à Domino*. de quo loco vide August. in Enchiridio cap. 66.

Probatum Secundò: Ex Patribus. Vide Belarminum, Theodorum Peltanum, & alios. Tertullianus lib. de Penitentia: *Offendisti, sed reconciliari adhuc potes: habes cui satisfacias, & quidem volentem*. Et infra: *Quam porro ineptum, penitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere (id est, expectare?) hoc est pretium non exhibere, ad mercedem manum emittere: hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit, hac penitentia compensatione redimendam proponit impunitatem*. vide sequentia. Origenes homil. 6. in Exodum loquens de peccatore, Penitendo, stendo, satisfaciendo delectat, quod admissum est. Et homil. 3. in lib. Iudicum: *Quanto tempore deliquisti, tanto tempore humilia te ipsum Deo, & satisfacito ei in confessione penitentia*. Homil. 15. in Leuit. dicit, *Peccata redimi in hac vita pretio, quod pretium penitentia lacrymis congregatum sit, & labore boni operis inuentum*. Cyprianus epist. 10. *Hæc qui subtrahit fratribus nostris, decipit miseris; vt, qui post sunt agere penitentia veram, Deo patri & misericordie precibus & operibus suis satisfacere, seducantur vt magis pereant*. Sermone de lapsis: *Dominus orandus est, Dominus nostra satisfactio placandus*. Sermone de opere & eleemosynis. Loquitur in scripturis Spiritus sanctus & dicit, *eleemosynis & fide purgantur delicta: non vtiq; illa delicta, quæ fuerant ante baptismum contracta; nam illa Christi Sanguine purgantur*. Vbi nota Cyprianum dicere, peccata ante baptismum pur-

gari Christi Sanguine; post baptismum autem operibus bonis & eleemosynis: non quòd hæc peccata etiam non remittantur Christi Sanguine; sed quia non solo Christi Sanguine sine nostro labore & satisfactione, sicut peccata commissa ante baptismum. Lactantius lib. 6. Diuinarum institut. cap. 24. *Potes peccator reduci, & liberari, si eum peniteat actorum; & ad meliora conuersus, satisfaciat Deo*. Hilarius in Psal. 118. exponens vers. illum: *Exitus aquarum deduxerunt*, &c. ait: *Nunc quoque, id est, postquam arguente Nathan crimen suum recognouit, non desinit David vera penitentia lacrymis facti veteris crimen abolere*. Et infra: *Hæc venia peccati est fonte fletuum flere, & largo lacrymarum imbremadeseri*. Ambrosius lib. ad virginem lapsam: *Grandi plagâ alitâ & prolixâ opus medicina est: grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem*. Nazianzenus Oratione in sancta Lumina fusè agit de baptismo laborioso Penitentia, & inter cetera dicit, *Aquale malum est, & dimissio absque castigatione, & castigatio sine venia: quandoquidem illa totas relaxat habenas, hæc vero nimium restringit*. D. Augustinus in Enchiridio cap. 70: *Deus miserando delictam iam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur*. Et cap. 71. dicit quotidianam orationem fidelium satisfacere pro quotidianis culpis. Homil. 50. quæ est de necessitate & vtilitate penitentia in lib. 50. Homiliarum, dicit peccatorem à Præpositis Sacramentorum accipere debere satisfactionis suæ modum. Et eadem homilia: *Non sufficit mores in melius commutare, nisi etiam de his quæ facta sunt, satisfaciat Deo*. Hieronymus in cap. 1. Ioëlis: *Præteritas delicias per quas offenderat Deum, vitæ austeritate compenset*. Chrysofomus lib. 2. de Sacerdotio cap. 4. *Non temere ad delictorum modum oportet & multam ipsam adhibere, sed peccatoris mens exploranda est*. Homilia 41. ad Populum: *A nobis vltionem sumamus, & ita placabimus Iudicem*. Innocentius 1. epist. 1. c. 7: *Ceterum de pondere estimando delictorum, Sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem penitentis, & ad fletus atque ad lacrymas corrigentis, ac tum debere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem*. Leo 1. epist. 79. ad Nicetam c. 5. loquens de ijs qui comederant idolothyta: *Penitentia, ait, satisfactio purgantur*. & epist. 92. ad Rusticum cap. 2. *Huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei, priuata est petenda secessio; vt illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa*. Idem docent reliqui Patres & Doctores.

Ex his testimonijs patet omnes Patres agnoscere Satisfactionem, quæ Deum placet, & peccata redimat; eamque vel sponte fulcipi, vel à Sacerdotibus imponi. Vnde cõuincitur ignorantia vel certè impudentia Lutheri, qui negat istam arbitrariam satisfactionem in Scripturis, aut in Patribus reperiri. Caluinus autem respondet, Patres fuisse lapsos, & fuisse nimis austeros, & alia his similia. Alibi autem dicit hanc satisfactionem solum fuisse disciplinam quandam politicam ad satisfaciendum Ecclesie, quando quis fuerat excommunicatus. Sed hoc falsum esse ex eo patet, quòd Patres loquantur de satisfactione, quæ fit Deo, ad ipsum placandum: & loquantur de multis non excommunicatis.

Dico Secundò: Hæc satisfactio in iustis est condigna & æquiualens debito pœnæ temporalis: est communis Doctorum & certa.

Probatum ex Patribus citatis: Vocant enim satisfactionem

Lactantius: Hilarius: Ambrosius: Nazianzenus: Augustinus: Hieron.: Chrysofomus: Innocentius 1. Leo 1.

Yyy iij

tisfactionem

15
Negant
heretici.

Assertio
affirmans
est de fide.

Ex Scrip-
tura.

16
Ex Patri-
bus,
Tertull.

Origenes.

Cyprianus.

Lactantius:

Hilarius:

Ambrosius:

Nazianzenus,

Augustinus:

Hieron.:

Chrysofomus:

Innocentius 1.

Leo 1.

17
Iustus con-
dignè satis-
facit pro
pœnâ tem-
porali.

tisfactionem Pretium, redemptionem, dignam satisfactionem; quæ omnia significant condignitatem.

Probat *Secundò*: Ratione. Primò: quia opus hominis iustificati dignum est vitæ æternæ; vt patet *Matth. 20. v. 8. Voca operarios, & redde illis mercedem. 2. ad Timotheum 4. v. 8. Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi iustus Iudex*: ergo multò magis erit digna satisfactio pro debito pænæ temporalis, præsertim cum hoc debitum non sit tanti momenti, eiusque remissio fiat condonatione extrinseca. Secundò: Culpa & pænæ æterna remittitur gratis, quia pro his non potest æquiualens satisfactio à nobis exhiberi tergo cum debitum pænæ temporalis remaneat illis condonatis, signum est pro hac posse æquiualem satisfactionem exhiberi, alioqui simul cum illis gratis condonari deberet. Tertiò: Quòd hæc satisfactio sit condigna, probatur ex conditionibus meriti condigni: Nam satisfaciens est Deo charus, & satisfactio ipsa est opus supernaturale, seu ex gratiâ Dei proueniens, & huic debito proportionatum; & promissio diuina extat, vt patet ex Scripturis allatis: ergo &c.

Obijciunt hæretici Primò: Ista satisfactio cedit in iniuriam satisfactionis Christi, quasi ea non fuerit plenissima.

Respondeo: Nostram satisfactionem minimè cedere in iniuriam satisfactionis Christi: quia etsi Christus plenissimè pro nobis satisfecerit, hæc tamen satisfactio medijs à Christo institutis nobis applicari debet: sicuti baptismo applicatur nobis satisfactio Christi ad remissionem peccatorum ante commissorum: Eucharistiâ ad gratiæ augmentum: Pœnitentiæ Sacramento ad remissionem peccatorum post baptismum commissorum quo ad culpam & pœnam æternam: denique operibus laboriosis, vt ieiunio, oratione & eleemôsynâ applicatur nobis Christi satisfactio ad remissionem pœnæ temporalis: oportet enim nos quodammodo Christo cõformari vt eius satisfactio nobis cõmunicetur. Adde, cedere in honorem Christi, quòd non tantum ipse pro nobis satisfecit, sed etiam virtutem satisfaciendi dedit: sicut in honorem Dei cedit, quòd non tantum ipse omnia operetur, sed etiam creaturis virtutem operandi dederit.

Instant hæretici: ergo Deus bis punit idè peccatũ, videlicet semel in Christo, & semel in nobis, & duplicem exigit satisfactionem. Respondeo: Si agamus de peccatis post baptismum commissis, verum est: sed diuersa ratione. Nam Christi satisfactio fuit ad constituendum thesaurum, seu sufficiens pretium, quo omnis culpa & pœna condonatur: nostra autem satisfactio requiritur vt illud pretium nobis applicetur. Et licet ipsa iustorum opera secundum se sint satisfactoria sicut & meritoria, tamen applicant etiam satisfactionem Christi, vt videlicet, eò nostra satisfactio sit perfectior. Nam per Christi passionem ex rigore iustitiæ satisfacimus: per nostram autem ex iustitiâ imperfecta.

Obijciunt Secundò: Ezechielis 18. v. 21. dicitur: Impietas impij non nocebit ei, quacumque die conuersus fuerit. Atqui noceret, si deberet satisfacere.

Respondeo: Non nocebit ei quo ad pœnam æternam, sed punietur tantum pœnâ temporali. Hunc esse sensum huius loci, patet, quia similiter dicit v. 24. *Iustitiæ iusti non recordabuntur*: & tamen

Deus remunerat sæpè bona opera peccatorum præmio temporali. Patet ergo Scripturam loqui de pœnâ æterna, & de præmio æterno. Adde ostensum esse supra quæst. 86. art. 4. post culpam remissam Deũ sæpè punire peccata vindictâ temporali: vt patet in Mose, Dauide & alijs ibidem relatis.

Eodem modo intelligenda sunt alia Scripturæ loca, in quibus dicitur Deus peccata nostra post tergum suum projicere: delere instar nubis: demergere in profundum maris: tegere: non imputare: obliuisci, & similia: quia videlicet eos, quibus amicitiam suam restituit, ita respicit quo ad culpam & pœnam æternam, ac si nunquam peccassent; licet eos temporaliter puniat, aut velit vt ipsi se temporaliter castigent.

Obijciunt Tertiò: Ex Patribus. Et Primò quidem ex D. Chrysofomo tria testimonia; quorum prius est ex lib. 3. de Prouidentia, vbi sic ait: *Si ob hoc pœnas infert Deus, vt in malis perseverantes ad pœnitentiam vocet, offensâ pœnitentiâ superflua iam erit pœna.* Alterum est ex homil. 2. in Plal. 50. *Vbi, inquit, misericordia peritur, pœna locus non est: vbi misericordia postulat, iudicium non sauit.* Tertium est ex homil. de S. Philogonio: *Si quis recedens à pristinis malis ex animo promittat Deo se nunquam ad illa rediturum, nihil aliud requirit Deus ad satisfactionem vltiorem.*

Respondeo ad primum testimonium Chrysofomi: Quando peccator ostendit perfectam pœnitentiam, quæ non tantum continet internam conuersionem, sed etiã externos labores & opera satisfactoria, tunc par est vt diuina vindicta cesset. Vel potius dicendum est, Chrysofomum loqui de flagellis, quibus Deus homines in peccatis demorantes excitat ad conuersionem & pœnitentiam, quæ cessant quando homo iam facit pœnitentiam; essent enim superflua: nam hoc habetur tunc, propter quod infligitur, quamuis ea flagella quibus punit peccata præterita nõ semper cessent, quando homo facit pœnitentiam, vt patet in Dauide. Ad secundum: Commendat ibi Chrysofomus misericordiam in genere, cui opponitur iudicium & pœna. Qui enim ex misericordia cõsecutus est veniam, non debet subire pœnam condonatum: & quatenus petimus misericordiam, eatenus deprecamur pœnam & iudicium. Sed quia Deus non ita passim vtitur misericordiâ, vt non etiam vtatur iustitiâ; idè nõ remittit totam pœnam, sed partem relinquit luendam: vnde debet illam homo subire, nisi aliunde constet esse remissam. Vnde Chrysofomus eadem homiliâ dicit: *Miseretur quidem Deus, sed non passim miseretur: prouocat nos & dicit, Da & tu aliquid.* Et infra: *Deus dicit, Da mihi cõfessionem tuâ, & lacrymas pœnitentiæ.* Et in Plal. 106. *Peius est Dei offensam non placare satisfactione, quam peccando Dei bonitatem offendere.* Ad tertium: Per satisfactionem intelligit Chrysofomus excusationem: vt patet ex præcedentibus verbis; vbi dicit: *Discede à malo, virtutem amplectere, & istud sufficit ad excusationem.*

Alia quædam loca adferunt hæretici ex D. Ambrosio, & ex D. Augustino. Locus ex Ambrosio, est ex lib. 10. in Lucam, vbi de Petro loquens dicit, *Lacrymas eius lego, satisfactionem non lego.* Sed Ambrosius ibi per satisfactionem, intelligit excusationem: vt patet ex c. 96. Locus ex D. Augustino, vel potius ex Gennadio desumitur ex lib. De

18
1. Obiectio
hæretico-
rum, quòd
nostra sa-
tisfactio sit
Christo in-
iuriola.
Refellitur.

Quomodo
bis idem
peccatum
puniatur.

19
2. Obie-
ctio, ex
Script.
Refellitur.

20
3. Obie-
ctio, ex
Patribus.

Explicatur
Chryso-
stomus.

Ambro-
sius.

Augustinus lib. De dogmatibus Ecclesiasticis c. 54. ubi dicitur: *Satisfactio est causas peccatorum excindere, nec eorum suggestionibus adiri indulgere.* Sed definitio illa data est ex effectu: ut supra q. 12. dictum est. Videatur cap. 53. ubi clarissime in satisfactione Auctor ille requirit lacrymas & orationem.

21 Obiectio, quod omnia nostra opera Deo sint debita. Obijciunt Quarto alia quaedam, quae etiam afferre solent contra meritum: ut, hominem, quidquid habet & potest, debere Deo titulo creationis & redemptionis: quid ergo poterit reddere pro iniurijs? Confirmatur: quia servus cum totus sit domini, non potest domino quidquam reddere pro iniuria: quia quidquid est, & habet, est domini.

Explicatur & negatur. Respondeo: Non quidquid homo potest, absolute tenetur facere: quia Deus non omnia a nobis exigit, sed ea tantum quae praecipua sunt; praeter quae potest multa alia facere, quae etsi tenentur facere quando peccavit, tamen ante peccatum non tenebatur, sed erant ei libera: & haec vocamus opera satisfactoria. Ad Confirmationem Respondeo: Ex eo quod homo totus naturam suam sit Dei, bene sequitur non posse inter illum & Deum esse iustitiam perfectam; non autem quin possit esse imperfecta, praesupposita videlicet promissione & acceptatione divina. Sicuti inter dominum & servum, si dominus non exigit nisi certa quaedam opera, reliqua relinquit in ipsius arbitrio, poterit servus per illa satisfacere domino suo, si quod damnus intulerit, modo dominus velit acceptare. Vide lib. 13. de Perf. diuina c. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum alius pro alio possit satisfacere?

22 Affirmatur. Respondeo: Possit, modo vterque sit in gratia. Probant quidam Primò: Ex illo Apostoli ad Colossenses 1. v. 24. *Gaudeo in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quae desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.* Sed Apostolus hic non loquitur de satisfactione, sed de suis laboribus, quos tolerabat in praedicando Euangelio, ut sic meritum Christi applicaretur hominibus: hoc enim deerat passionibus Christi: nam sine Apostolorum & aliorum sanctorum praedicatorum laboribus, Euangelium Christi non innotuisset orbi; ac proinde eius passio vim non habuisset in hominibus. Probant Secundò: Ad Galatas 6. v. 2. *Alter alterius onera portate.* Sed hic locus non vrget, quia de tolerantis mutuis imperfectioibus agit.

23 Probatur solidius. Probatur ergo Primò: Iacobi 5. v. 26. *Orate pro inuicem, ut saluemini.* 1. Ioannis 5. v. 16. *Qui scit fratrem suum peccare non ad mortem, oret, & dabitur ei vita.* & alia huiusmodi.

Exempla Scripturae, a maiori ad minus. Probatur Secundò: Ratione. Prima est: Deus propter Iacob benedixit domui Laban: Genes. 30. v. 27. Propter decem iustos voluit parcere quinque ciuitatibus Pentapolis: Genes. 18. v. 32. Propter preces Samueles peperit populo cum Regem petissent: 1. Reg. 12. v. 19. Propter Dauid Dominus peperit Salomoni: 3. Reg. 11. v. 12. Propter lacrymas viduae suscitauit filium eius defunctum: Lucae 7. v. 13. Propter fidem portantum, sanauit paralyticum: Lucae 5. v. 20. Ergo bona opera vnus possunt alteri prodesse ad

remissionem poenae temporalis. Patet consequentia; nam si Dominus saepe pepercit impijs, ipsique benefecit ob preces & merita iustorum, multò magis ignoscet poenam temporalem filijs suis ob aliorum preces & afflictiones.

Secunda Ratio est: Omnes, qui sunt in gratia, sunt membra viua vnus corporis & capitis, ut saepe docet Apostolus: ad Rom. 12. ad Ephes. 4. Atqui membrorum inter se est communio: iuuant enim se mutuo omnibus officijs sibi proprijs; sustinent pro mutuâ salute varios labores, interdum sectionem & vitionem; & si quid patitur vnum, compatiuntur reliqua. Ergo pari modo iusti possunt se mutuo iuuare; & alterius afflictio poterit alteri prodesse: hoc enim postulat communio sanctorum, quam constat esse in Ecclesia.

24 Dixi, modo vterque sit in gratia: quia etsi opera iustorum possunt prodesse impijs ex congruo ad impetrandum auxilium, quo ad iustificationem disponantur; & etiam ad poenas temporales differendas, ut in hac vita non puniantur: tamen non possunt prodesse ad remissionem poenarum temporalium, quamdiu manent impij; quia nemo est capax remissionis poenae, nisi remissa culpa, ut supra ostensum est.

DVBIVM I.

Vtrum satisfactio vnus valeat alteri ex condigno?

25 Multi Doctores sentiunt valere ex condigno; estque probabile. Verius tamen videtur, solum valere ex congruo, id est, ex Dei misericordia acceptantis satisfactionem vnus pro altero. Ita tenet Antonius Cordubensis qu. 5. de Indulgentijs, & Ioannes Medina codice De satisfactione quaest. 5.

Probatur Primò: Quia opus alterius non valet alteri, neque per modum perpeccationis seu iustitiae poenae; non enim tu sustines poenam tibi debitam, dum ego punior: neque per modum meriti condigni; nam nemo alteri ex condigno mereri potest: ergo solum valet per modum imperationis. Patet Consequentia, quia tantum his tribus modis potest valere satisfactio.

Probatur Secundò: Quia nulla extat promissio Dei de acceptanda alterius satisfactione pro peccatis alterius; & quamuis extaret, non sufficeret ad condignitatem satisfactionis: ut patet in promissione remissionis peccatorum facta poenitentibus, quam tamen remissionem non merentur ex condigno, eò quod promissio non tribuat operi dignitatem.

Probatur Tertio: Ratione a priori: quia opus hominis cum sit limitatum secundum conditionem & virtutem operantis, non potest alteri aliquam dignitatem tribuere ad aliquod bonum, sed solum operanti in quo manet (illud enim proprium est operibus Christi, quae infinitam habent dignitatem meriti & satisfactionis); quae etiam causa est quod nemo alteri possit ex condigno quidquam mereri: ergo mea satisfactio non potest tibi valere ex condigno, cum te non possit reddere dignum remissione poenarum. Secus est de satisfactione Christi quae nobis applicata per Baptismum vel Sacramentum poenitentiae, reddit dignos non solum remissione poenae temporalis, sed etiam culpae & poenae aeternae.

Dices